

Praktijks-Assistentschap

DOOR

M. J. HOMAN.

Zoolang ik de tandheelkundige litteratuur heb gevolgd, is me zelden in een of ander artikel iets onder de oogen gekomen, dat opheldering gaf aangaande de vraag, wat men zich in ons vak van de functie van een assistent in de tandmeesterspraktijk voorstelt. Meermalen echter worden in de advertentie-rubriek onzer vakbladen collega's gevraagd om zich aan eene bestaande praktijk in eene zoodanige verhouding te verbinden. Ervaring op dit gebied, door ondervinding verkregen, leidt me er toe om voorop te stellen, dat, ondanks het veelvuldig voorkomen van een dergelijken oproep, een goed begrip ten opzichte van de relatie, welke door het aangaan eener verbintenis tot assistentschap tegenover den collega, van wien de aanvraag uitging, wordt geschapen, ten eenemale ontbreekt. Een doorslaande reden — dunkt me — om deze kwestie hier eens nader te ontleden, waarbij de overwegingen, welke tot mijne conclusies voerden, niet op losse gronden berusten of fantastisch uit de lucht zijn gegrepen, doch waarbij het vóór en tegen staat op den grondslag der opinie-vastheid van iemand, die vroeger het praktijksassistentschap van een jongeren tegenover een meer ervaren collega voor mogelijk hield, doch tot eene omgekeerde meening is overgegaan.

Gaan we terug tot den tijd, waarin we nog slechts gedurende korte maanden de bewerkingen met en op levenlooze voorwerpen achter den rug hadden en we, zoo voor diagnose als voor therapie, niet zonder bijstand van kundiger lieden

konden, die zelfs bij ingewikkeld schijnende problemen voortdurend noodig hadden. Verkeeren we in dergelijke omstandigheden, ook zelfs vlak voor het practisch examen, dan zullen we geen oogenblik aarzelen om op de vraag, of het mogelijk is een gevestigd tandarts in zijne praktijk als assistent bij te staan, een bevestigend antwoord te geven. Er komt dan echter reeds spoedig een tijd van overgang, waarin de candidaat van straks aan zijne kinderkleedij is ontgroeid, naar zijn inzichten volwassen is geworden met gerijpte opvattingen van goed en kwaad, versterkt door eene overtuiging, welke allengs alle zwakheid gaat verliezen en waarin hij aan elk en een iegelijk het recht ontzegt hem eene meening op te dringen. De verklaring, afgelegd voor de faculteit, die hem na ettelijke dagen pijnigens, het entréebiljet tot de praktijk der tandheelkunde uitreikte, welke verklaring luidde, dat hij zijn beroep naar beste weten zou uitoefenen, heeft hem een gevoel van verantwoordelijkheid tegenover zich zelven en tegenover anderen gegeven, waardoor hij sterk staat tegen alle mogelijke aanvallen, die er, zij het slechts zijdelings, op gericht zijn of schijnen om hem daarvan af te brengen. Hoe beter de tijd van voorbereiding is besteed, hoe breeder het fundament is gelegd door meerdere uitgebreidheid van litteratuur, waarop de jonge praktikant zijn wetenschap steunt, hoe meer hij dus in de gelegenheid is geweest verschillende meeningen met elkander en met de door hem zelven verworven ervaring te vergelijken, des te zekerder zal hij in zijn oordeel staan, wanneer hij geroepen is zelfstandig zijn kunde te toonen. En dan is het onjuist gedacht om te vermoeden, dat een wellicht reeds behoorlijk vast gewortelde meening nog geleid behoort of behoeft te worden en te verwachten, dat er betere resultaten bereikt kunnen worden door het opdringen eener opvatting, welke de uwe is, doch de zijne nooit zou kunnen worden. Wat ge denkt, collega, dat tot het heil van zekeren patiënt in bepaalde omstandigheden de juiste wijze van behandeling is — ge kunt het zelf, alleen al daarom, tot

den hoogsten graad van uitvoering brengen. Doch alleen gij kunt dat op die manier naar uw eigen overtuiging. Niet echter een vakgenoot, die met dezelfde verplichting tegenover de wetenschap in de praktijk staat, gereed om lijden en ongemak zijner medemenschen te helpen verzachten. Hij zal de factoren, die zich voordoen, voor zichzelf hebben te overwegen; zijn kennis van de gegevens zullen hem er toe leiden den een of anderen weg in te slaan, den weg, die tot het beoogde doel voert en slechts een zwakkeling, die het nooit ver zal brengen in een vak, dat vaak gereed toetasten noodzakelijk maakt, kan onder leiding en op gezag, — dat met zachte woorden dan raadgeving of overleg wordt genoemd — zijn inzicht van het uwe afhankelijk of ondergeschikt maken. Het gaat niet aan deze functie te vergelijken met het assistentschap van gediplomeerde vakmensen aan eene hoogeschool, waar beiden, zoowel hoogleeraar als assistent door de overheid worden benoemd en beiden eene positie aan de inrichting van onderwijs bekleeden, financieel dan toch in elk geval van elkander onafhankelijk en waar voor beiden de aard der werkzaamheden is omschreven. De beweegredenen zijn in zulk een geval van geheel anderen aard; het doel is zich te specialiseeren in een zelfstandig verklaard onderdeel van het vak en de op die wijze verworven ervaring, onder leiding van een erkend bekwaam, doceerend deskundige, kan niet nalaten den beoogden gunstigen invloed te doen gelden op de toekomst van den assistent, die zich op dien breederen grondslag, hechter onderlegd, in de speciaal praktijk zal begeven. Er behoeft nauwelijks te worden gewezen op het verschil van beginsel, dat de aanleiding vormt van de zoo even genoemde en die van den praktijks-assistent, die zich meent te bekwamen voor den komenden tijd, waarin hij als hoofd van eigen bedrijf zal fungeren. Er kan een reden zijn, die te billijken is en dan nog maar ten deele, namelijk jeugd. De pas uit de candidaten-kiel gegroeide kan zich nog wat te jong gevoelen om den druk

eener zelfstandig gevoerde praktijk op zijne schouders te nemen, doch met het overkomen van datgene, wat hij een beletsel achtte om zijn vak, op eigen wicken zwevend, uit te oefenen, loopt hij grooten kans iets te verliezen, dat hem wellicht nog het meest van alles te pas zal komen, als hij ver van raad en bijstand pal moet staan tegenover elke zich voordoende moeilijke omstandigheid, namelijk zijn zelfvertrouwen, zijn zelfbewustheid, zijn gevoel van zelfstandigheid.

Blijkens de aantekeningen in de Editie S c h u r m a n en J o r d e n s der Nederlandsche Staatswetten, sprak de toenmalige Regeering bij de behandeling der Auteurswet 1912 als hare meening uit, dat schrijvers van geregeld in tijdschriften opgenomen stukken, als boekbeoordeelingen, tooneel- en muziekcritieken, niet door eene arbeidsovereenkomst met den uitgever van het tijdschrift zullen zijn verbonden, evenmin als een dokter of tandarts, dien we geregeld consulteren, in onzen dienst is. Bestaat er dus tusschen den tandarts en degenen, die hem raadplegen en naar gelang van omstandigheden de benoodigde behandeling ondergaan, vast en stellig geen dienstbetrekking, het is evenmin goed gezien om een zoodanige betrekking te scheppen tusschen den eenen tandarts en den ander.

Vragen we ons af, welke de oorzaak kan zijn, dat een vakgenoot iemand van dezelfde bevoegdheid zoekt om hem in die verhouding in zijn praktijk behulpzaam te zijn, dan vinden we daarvoor eenige mogelijkheden: overvloedige aanvraag om deskundige hulp, die het hem ondoenlijk maakt om al de patiënten, die zich door middel van zijn spreekuren tot hem richten, naar den eisch persoonlijk afdoend te behandelen; tijdelijke ongeschiktheid om zijn functie naar behooren uit te oefenen; langdurige afwezigheid. Nu is het voor sommigen in het eerst vermelde geval, verleidelijk om te trachten een groote praktijk op hun naam te vestigen door in plaats van ingeval van langen tijd achtereen bestaan hebbende overmatige aanvraag om be-

handeld te worden en klaarblijkelijk gebrek aan deskundige hulp in de plaats van inwoning, een jong collega aan te moedigen zich zelfstandig daar te vestigen, eerder er toe te besluiten een jeugdig vakgenoot in loondienst aan hun praxis te verbinden om voor hen een deel der patiënten onder behandeling te nemen, aldus den stroom uit de wachtkamer langs en via hun eigen spreekkamer in twee beddingen leidende. Welke lichtzijde kan een dergelijke regeling hebben voor den jongen tandarts, die zich daardoor een belangrijk deel zijner positie in de maatschappij, veroverd door volharding na een strijd met de examencommissie, die zich schrap zette om hem het bereiken daarvan te bemoeilijken of onmogelijk te maken. Er kunnen hem, onkundig als hij is van den omvang der gevolgen, enkele lichtpunten worden getoond en het valt hem uiterst zwaar de intensiteit daarvan door zijn geringe ondervinding, naar waarde te beoordeelen. Kon hij dit wel — hij zou weten, dat het motief om langs dezen weg spoediger in het volle praktijksgedoe te geraken en een beter inzicht van vele in het wezen van verschillende noodten te verkrijgen, niet opweegt tegen het verwerven eener sterkere individualiteit, welke hij wel zou hebben bereikt, indien een veel kleiner aantal patiënten op eigen verantwoordelijkheid door hem was behandeld. Want al dadelijk staat hij tegenover de praktijk in een geheel andere verhouding, wanneer hij deel uitmaakt van eens anders bedrijf. Men meldt zich voor hulp op het spreekuur van den patroon — want een andere is feitelijk diens positie niet, al geeft deze zich nog zooveel moeite om een collegiale verhouding tot stand te brengen — ontvangt daar, hetzij reeds dadelijk een symptomatische voorbehandeling, hetzij den raad om een zekere wijze van behandeling te ondergaan en wordt daarna in aanraking gebracht met den helper. Dezen is dan reeds de bepaalde richting aangewezen; er blijft voor hem niet veel meer te overleggen en hij loopt groot gevaar om van lieverlede — aanvankelijk om botsingen te voorkomen en later door sleur — zijn eigen oordeel

op zij te zetten en geheel ondergeschikt te maken aan dat van een ander, waardoor hij na verloop van tijd, in stede van te zijn een tandarts, die zijn patiënten met door den daad gevolgden raad van dienst kan zijn, een vul- en kroon-machine wordt zonder eigen initiatief. Die toestand is geheel anders dan hij behoort te zijn; hij wordt er door gebracht in een staat van verderfelijke leidzaamheid, tot een passief-knutselenden leefregel, die hem beletten het bezielend frissche te bereiken van den jongen praktikant, die in alles op eigen oordeel is aangewezen, oorspronkelijk van ontwerp kan zijn binnen de perken der wetenschap, het vuur der overtuiging legt in alles, wat onder zijne handen ontstaat en die met een verhoudingsgetal van één, tegen vier patiënten behandeld door den apathischen assistent, toch nog meer dan dubbel zoo rijk aan ervaring wordt; de ervaring der zelfstandigheids-intuïtie, die langzamerhand tot hem komt en die zoo slecht ontbreken kan bij de vorming tot volslagen, in elke situatie met zekerheid en beslistheid gereedstaanden, tandarts. Die ervaring maakt hem tot beproefd tandarts, betrouwbaar tandmeester — meester op het gebied van al wat tot het gebit behoort en wat daarmede in nauw verband staat. Ze schenkt hem het gevoel een niet meer te schokken overtuiging te hebben verkregen door te toetsen het op eigen gezag volbrachte aan wat door anderen werd gesproken en geschreven over onderwerpen van gelijken aard en maakt, dat hij in staat is de waarde van wenken van publicisten vlug naar waarde te schatten. Ze voert hem op tot eene overtuiging, die slechts hij in den vollen omvang machtig wordt, die weet zijn eigen vraagbaak te moeten zijn, welke overtuiging niet nalaat op anderen een invloed uit te oefenen, die daaraan recht evenredig is. Er is ongetwijfeld enig verschil in de manier, waarop onze overtuiging wordt geaccepteerd door onze patiënten en die, waarmede de colporteur een boek in de handen en onder de aandacht van zijn publiek tracht te brengen en aan die, welke den verzekeringsacquisiteur doet slagen bij zijne pogingen

om zijn candidaat te doen begrijpen het nut eener levensverzekering of levensrente (het is bevreedend, dat blijkbaar de vertaling van het woord „life” in deze verbinding aanleiding gaf tot de onjuiste benaming lijfrente in plaats van het betere levensrente), doch fundamenteel berust het succes in deze beroepen evenzeer als in het onze, op het bestaan eener vaste overtuiging. In het boek „Jong Amerika” van den schrijver David Graham Phillips, dat uit het Engelsch in onze taal werd overgezet door „Dad”, wordt dit door een der personen, Scarborough genaamd, bijzonder juist weergegeven, waar hij verhaalt, aanvankelijk een zeker boek, dat hij op zich genomen had te verkoopen, slechts had doorgebladerd en zich eenige feiten uit den prospectus in het geheugen had geprent. Het resultaat was, dat hij geen orders kon krijgen, behalve van dezen of genen dwaas, dien hij kon imponeeren. Iedereen gevoelde instinctmatig de waarde, die hij zelf aan het boek hechtte en die bij de gebrekkige kennis van het artikel, dat de verkooper ingang wenschte te doen vinden, uit den aard der zaak gering was. Maar, vertelt deze colporteur, die later eene geheele klasse drilde om met overtuiging bezielde boeken te verkoopen aan ieder, dien ze de gelegenheid kregen er over te spreken, langzamerhand was bij hem het gevoel gekomen, dat hij onder den invloed van het boek geraakte. En dat bracht hem het succes, maakte, dat de verkoop zoo groot werd, dat hij trotsch ging worden op zijn omvangrijk debiet. Dit is een illustratie van wat de overtuiging vermag op anderen en wat bezieling beïnvloedt, ook waar het betreft het weerklank vinden van welgemeenden raad aan iemand, die zich daarvoor in meer of minder toegankelijke conditie bevindt, zooals in zekeren zin in tegenstelling zich voordoet ingeval van pogingen tot verzekerings-acquisitie, wanneer in het algemeen de aanhoorder van den raad zich in weinig ontvankelijken gemoedstoestand bevindt en waar het betreft den raad op ons spreekuur, waar deze zich uit eigen beweging heeft opgemaakt dien in

te winnen. In beide gevallen wordt gedacht aan lichamelijken en maatschappelijken welstand, die au fond beschouwd samengaan; in beide gevallen behoort bij den raadgever de noodzakelijke overtuiging aanwezig te zijn, het beslist goede advies voor het welzijn van den ander te verstrekken. De eene adviseur zoowel als de ander kan zijne raadgeving doen volgen door den daad en dient maatschappelijk op zulk een zuiveren grondslag te staan, dat elke verdenking van eigenbelang verre blijft. Nu kan als lichtzijde van het assistentschap worden aangevoerd, dat voor hem, die zich in deze positie bevindt, de financiëele zijde tegenover den patiënt geheel buiten beschouwing is en daardoor een zuiverder verhouding bestaat. Toch mag dit geen punt van overweging uitmaken voor den beginnenden collega, die geneigd is zich op eigen risico te vestigen. Daarvoor is van veel te veel gewicht het bereiken der benoedigde zelfstandigheid. Degenen, die den student de gelegenheid gaven de universitaire opleiding tot het einde te volbrengen, behooren hem ook de gelegenheid te verschaffen een goed vakman te worden, nadat hij zijne studieplicht zorgvuldig heeft volbracht. Het zal wel uitzondering zijn, dat zulks niet geschiedt en dat een goed voltooide studie en vooroefening tot de praktijk gevolgd moet worden door een ellendig tobben om zich een bestaan te verzekeren, dat in overeenstemming is met de positie, welke hij zich daardoor had behooren te verwerven. En dan vermoed ik niet op tegenspraak te zullen stuiten, wanneer ik mijn diepe overtuiging uitspreek, dat, zelfs als uitzonderingsgeval, zoo iets niet moest voorkomen, dat het een wandaad is om iemand de middelen te verschaffen zich tot zekeren stand in de maatschappij op te werken om hem daarna te beletten zich verder geleidelijk te ontwikkelen. En wanneer we dan zulk een uitzondering als onbestaanbaar uitsluiten en aannemen, dat de jonge man, die zoo even zijn diploma heeft behaald, voor een vrije keuze wordt geplaatst, doordat de contanten te zijner beschikking aanwezig zijn om hem niet van meet af geheel van zijne

praktijks-imkomsten gedurende de eerste wisselvallige jaren afhankelijk te doen zijn, dan vervalt voor hem de zoo even genoemde beweegreden om zich als assistent aan eens anders praktijk te verbinden. Dan rest mij nog de overweging, of hij wellicht de verantwoordelijkheid van zich meent te schuiven door onder de vlag van een collega zijne instrumenten te voeren en, afgezien nog van de omstandigheid, dat de verantwoording tegenover den patiënt absoluut en totaal voor zijne rekening blijft, op grond zijner verklaring aan de faculteit, uit wier handen hij het diploma van bevoegdheid ontving, plaats ik veilig de bemerking, dat iemand, die deze verantwoordelijkheid niet op zich durft nemen, zóó weinig praktijkovertuiging en persoonlijkheid bezit en zoo weinig aanleg vertoont ze ooit te zullen maken tot zijne eigenschappen, dat hij van luttel nut voor zijn patroon-collega zou worden en tot even geringe bekwaamheid zich zou ontwikkelen om voor zich zelve op den duur een behoorlijk geslaagde praktijk te vormen. Zulk een bezit waarschijnlijk uitstekende kwaliteiten voor andere functies in de maatschappij en zou bij een ander beroep zich een hoogst nuttige positie kunnen verwerven, doch tandarts, raadgever voor lichamelijke eischen had hij niet moeten worden. Onze Amerikaansche vakgenooten hebben in dit opzicht reeds lang een beter inzicht gehad dan velen onzer, waar ze er op uit zijn in hunne praktijkkamer een assistent op te leiden, die niet het plan heeft zich voor de zelfstandige uitoefening van het beroep te bekwamen; iemand, die van de functie van assistent een beroep maakt, evenals dat het geval is met voor de ziekenverpleging opgeleiden. Hun hulp bestaat in medewerking bij operatieve arbeid, zonder zich verder te bemoeien met het wezen daarvan dan de gevraagde assistentie zich uitstrekt, een arbeids-verhouding, die vooral goed uitkomt, wat de samenwerking betreft, bij het gebruiken der handhamer in het goudvullen, waarbij het zich verdiepen van den assistent in het leggen der pellets en het plaatsen van het ruwe eind van den stopper ongewenschte

gevolgen zouden hebben en waar alleen een goede uitkomst wordt verkregen, als deze met attentie het gladde vlakje in zijn grilligen loop volgt om de aanhoudend verwachte, snelle reeks van nauwlettend in sterkte afgemeten slagen op aan te brengen. Door meerdere gewichtige diensten van gelijken aard kan een helper in onze praktijkkamers ons en de patiënten werkzaamheden verlichten en dragelijker maken, doch als het gaat over de vraag of dit een werkkrijs zou zijn, van nuttige voorbereiding voor een gediplomeerd collega, dan zeg ik vast en stellig: neen! Er is, wil men den jongen tandarts in de goede richting zich doen ontplooiën, een algemeene eisch en die is, dat hij elke handeling leert verrichten in het geheele verband en nimmer slechts tot het technische deel zijn aandacht bepaalt. Hierbij is voor het welslagen van gewicht, dat hij zooveel mogelijk de totale behandeling tot zijne werkzaamheid rekent en door vermeerderde aanvraag niet besluit een deel van het technische uit handen te geven. Ook hierin hebben de collega's aan gene zijde van den Atlantischen Oceaen een inzicht en opvatting, die hunne patiënten ten goede komt. Veel meer dan hier brengt daar de tandarts alles persoonlijk in gereedheid, wat hij voor den patiënt noodig oordeelt, ook wat wij onder prothetischen arbeid rangschikken. Wel is het waar, dat de tandarts een dure arbeidskracht vormt voor technische bewerkingen, doch waar de patiënten zich daaraan eenmaal hebben gewend, vinden ook zij een hoogere belooning voldoende gemotiveerd door zuiverder resultaten; het gebrekkig harmonieëren van natuurlijk en kunstmatig gedeelte der herstelde tandrij is veelal geboren onder invloed van onkundige buitenstaanders, die maar al te vaak het welzijn van beurs en portefeuille boven dat van hunne gezondheid stellen en oorzaak worden, dat de tandarts zich niet zoo zorgvuldig op al de finesses kan toeleegen dan met wat hoogere appreciatie en als gevolg daarvan, een meer onbekrompen belooning der diensten, stellig zou geschieden.

In het voorgaande is niet gerept van een samenwerking

tusschen collega's op den grondslag van gelijkwaardigheid, zooals de verhouding behoort te zijn, wanneer het tijdelijke ongeschiktheid of langdurige afwezigheid betreft, waarbij de overeenkomst moet zijn, niet het assisteeren in, doch het waarnemen als tijdelijk gezagvoerder van het geheele bedrijf. Maken we ons nu niet diets, dat zulk een regeling een ideaal-toestand weergeeft; dit zou slechts een gemakzuchtig middel zijn ons van iets degelijks af te maken. We moeten beoogen het algemeene peil van alles en allen tot ons vak behoorend, te verhoogen. De tandheelkunde heeft behoefte aan menschen, die weten wat hun plicht is te doen en na te laten en tot dit laatste behooren vooral laksheid, slordigheid en gemakzucht. We moeten het gevoelen helpen vestigen en stand houden, dat ons vak er is en zich ontwikkelt, omdat het noodzakelijk begint te blijken, om daaruit de kracht te putten in voorkomende gevallen ons te doen gelden, waar onze rechten in gevaar dreigen te geraken.

Wat in het voorgaande is uitgewerkt, heeft betrekking op de algemeen-tandartspraktijk; was er sprake geweest van hulp in speciaal-praxis door een collega, die daaraan niet zijn bijzondere aandacht had besteed, mijn oordeel zou natuurlijk anders zijn geweest. Assistentsverhouding is in dit verband wel degelijk op haar plaats en dewijze van samenwerking zou niet moeilijk tot oplossing komen. Hier betreft het eene leerperiode, waar een meerdere wordt erkend in een bepaald onderdeel van het vak, zooals het oordeel van den specialist in consult beslissend is. Nu is de tandmeester evenmin als de mondarts, met het uitgebreid terrein, dat de algemeene tandheelkunde tegenwoordig inneemt, een specialist in de beteekenis, die we er aan moeten hechten. De tandheelkunde heeft zich in ons land nog niet van beteekenis gesplitst, zooals dit in sommige steden van het buitenland wel het geval is en van uitstekenden invloed op het peil der tandheelkunde blijkt. Waar dit bij de hier te lande nog heerschende opvatting aangaande de noodzaak eener algemeen toegepaste conserveerende behandeling

van het gebit niet wel mogelijk schijnt, zal zulk een verhouding onder onze collega's niet voorkomen. Vestigen zich hier te lande meerdere collega's te zamen, dan zal in de meeste gevallen vermoedelijk hun drijfveer zijn een gemakkelijker vervangen ingeval van afwezigheid, waarbij dan het bezuinigen op uitgaven voor praktijks-localiteit een bijkomende factor van praktische beteekenis is. Voor een zoodanige vereeniging kunnen meer argumenten worden aangevoerd, doch het welslagen ervan kan onmogelijk met alleen theoretische gegevens worden voorspeld. De lichtzijde behoeft echter hierbij niet te worden gezocht; ze kan schitterend zijn, hetgeen ik ten opzichte van een samenwerking met assistentsverband, niet alleen betwijfelend, doch beslist ontkenkend meen te mogen beantwoorden. Ik zou het wenselijk achten, zoo dit vraagstuk bij den tegenwoordigen stand der tandheeskunde ophield er een te zijn. Daardoor zou worden bevorderd, dat onze beginnende collega's zich vrij kunnen ontwikkelen, wat door de ouderen bij te ruime aanvraag om behandelingsuren door tariefverhooging kan worden bevorderd, met terzijde stelling van dwangbepalingen ten opzichte van een uniformtarief. En de oprichtingskosten voor het bedrijf der jongeren? Moge er een tijd komen, dat — bij redelijke eischen — dat bezwaar niet meer voorkomt. Het geldt de harmonische ontwikkeling van medestrijders voor een soms ondankbare taak tot degelijke, kundige en zelfstandige vaklieden. En die zijn er noodig.
